

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการแสดงออกทางสื่อสังคมออนไลน์¹

ส.ต.ท.ณัฐวุฒิ ขำชู²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกทางสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหากฎหมายที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกทางสื่อสังคมออนไลน์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 ในมาตรา 14 (1) และ (2) นั้น รวมถึงการกำหนดฐานความผิดของการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ กรณีปัญหาขอบเขตการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในกรณีที่เป็นบุคคลสาธารณะ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดเสรีภาพของการแสดงความคิดเห็นไว้ รวมถึงข้อยกเว้นในการตรากฎหมายเพื่อกำหนดขอบเขตเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และกรณีปัญหาการกำหนดฐานความผิดหมิ่นประมาททางอาญา ที่ได้นำบททั่วไปมาปรับใช้กับการหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 และมาตรา 328 และประเด็นสุดท้ายเป็นปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน โดยกฎหมายได้ให้อำนาจศาลเป็นผู้กำหนดค่าสินไหมทดแทน เมื่อได้ทำการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อที่จะเสนอแนะในการแก้ไขข้อบัญญัติของกฎหมายบางประการที่เป็นปัญหาต่อประชาชน และจะนำไปสู่ความยุติธรรมทางด้านการใช้กฎหมายให้ได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกทางสื่อสังคมออนไลน์นั้น ยังไม่ชัดเจนเพียงพอ และไม่ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดบางประการที่ได้กระทำความผิดทางสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งได้สรุปได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาแรกได้ศึกษาถึงปัญหาขอบเขตในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกทางสื่อสังคมออนไลน์ ที่ได้ศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รวมถึงพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม 2560 นั้น ผู้ศึกษามีความเห็นเห็นว่า มาตรา 14 (1) และ (2) ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ ทำให้การนำมาบังคับใช้รวมถึงการตีความจึงไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์

¹ บทความเรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกทางสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี วงษ์วิจิตร และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศิริ บัวสุวรรณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ของกฎหมายที่มุ่งต่อการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบเห็นว่าบทบัญญัติในกฎหมายฉบับดังกล่าวนั้น ยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของ มาตรา 26 และมาตรา 34 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เนื่องจากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวของรัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา ดังนั้น เพื่อให้กฎหมายสามารถบังคับใช้ได้เหมาะสมและเป็นธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาทางเทคโนโลยีซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายที่ชัดเจนเพียงพอและไม่ขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

ประเด็นปัญหาที่สองได้ศึกษาถึงปัญหาขอบเขตการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในกรณีที่เป็นบุคคลสาธารณะ โดยบุคคลสาธารณะนั้น ถือเป็นบุคคลที่อยู่ในความสนใจของสาธารณชนทั่วไป ซึ่งบุคคลประเภทนี้ถือว่าได้ละสิทธิที่จะดำเนินชีวิตบางประการ และได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายในความเป็นส่วนตัวน้อยกว่าบุคคลทั่วไป เช่น ดารา นักการเมือง นักกีฬา เป็นต้น ดังนั้นเรื่องการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ บุคคลสาธารณะ ผ่านสื่อต่าง ๆ จึงเกิดคำถามว่าสาธารณชนทั่วไปนั้น สามารถแสดงความคิดเห็นในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ต่อบุคคลเหล่านี้ได้หรือไม่ เพียงใดจึงจะไม่เป็นการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท เพราะบุคคลทุกคนมีเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นในทุกช่องทางตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้ให้การรับรองและคุ้มครองไว้อย่างชัดเจน

โดยการวิพากษ์วิจารณ์นั้น จะต้องไม่ไปกระทบต่อสิทธิหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลสาธารณะ รวมถึงบุคคลภายในครอบครัวของบุคคลสาธารณะอีกด้วย ซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์ต้องเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ในส่วนของการทำงาน หรือการกระทำของตัวบุคคลสาธารณะ โดยไม่ได้เป็นการกล่าวให้ร้ายจนเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง หรือเกียรติยศ เนื่องจากคำว่าบุคคลสาธารณะนั้น ไม่ใช่ส่วนบุคคลทั่วไปสามารถที่จะมากระทำการที่เป็นการกระทำละเมิดได้

ประเด็นปัญหาที่สามได้ศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายการดำเนินคดีหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์ เป็นกรณีปัญหาเกี่ยวกับการนำกฎหมายอาญามาปรับใช้กับการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งประมวลกฎหมายอาญานั้น ไม่ได้บัญญัติฐานความผิดที่ได้กระทำผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไว้เป็นการเฉพาะ โดยการพิจารณาว่ากรณีใดที่จะต้องรับผิดฐานความผิดหมิ่นประมาท ซึ่งผู้กระทำความผิดจะต้องมีเจตนาด้วยหรือไม่ เนื่องจากการหมิ่นประมาททางสื่อออนไลน์สามารถทำได้หลากหลายวิธีการที่จะทำให้การหมิ่นประมาทเผยแพร่ออกไปทางสื่อออนไลน์ เช่น การกดไลค์ การกดแชร์ หรือแสดงความคิดเห็นต่อเนื้อหา ดังกล่าวนั้น สมควรที่จะได้รับโทษเท่าเทียมกับการกระทำเสมือนบุคคลที่โพสต์เนื้อหาต้นฉบับหรือไม่ ดังนั้นเมื่อกฎหมายยังไม่สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วจึงควรมีการปรับแก้กฎหมายให้มีความ

ชัดเจนเพียงพอที่จะบังคับใช้เกี่ยวกับการกระทำความผิดทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ประเด็นปัญหาสุดท้ายได้ศึกษาถึงปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย สืบเนื่องจากปัจจุบันเกิดคดีเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทเป็นจำนวนมาก โดยแต่ละกรณีนั้น อาจมีจำนวนของค่าสินไหมทดแทนไม่เท่ากัน ซึ่งอาจเกิดจากการที่บุคคลนั้น มีชื่อเสียงหรือสถานะทางบุคคลของบุคคลดังกล่าวแตกต่างกัน เช่น กรณีการหมิ่นประมาทบุคคลสาธารณะ จึงอาจทำให้เกิดเป็นปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่ทำให้อำนาจศาลเป็นผู้กำหนดค่าสินไหมทดแทน โดยไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ให้ศาลใช้ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการวัดคุณค่าของตัวบุคคล และอีกกรณีคือการหมิ่นประมาทบุคคลที่เสียชีวิตต่อบุคคลอื่น ซึ่งกฎหมายนั้นมีเนื้อหาที่ครอบคลุมถึงปัญหาดังกล่าวหรือไม่ เพราะมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดประมาทต่อบุคคลที่เสียชีวิตอยู่หลายต่อหลายครั้ง ซึ่งทำให้บุคคลที่เป็นญาติหรือบุคคลใกล้ชิดได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียง แต่ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอว่าจะสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนในกรณีดังกล่าวได้

จากการศึกษาค้นคว้ากฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกทางสื่อสังคมออนไลน์ ผู้ศึกษาพบว่ามีข้อเสนอแนะคือ

ประการแรกตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 ตามมาตรา 14 (1) และ (2) นั้น ควรแก้ไขในส่วนเนื้อหาของบทบัญญัติ ตามที่จะกล่าวต่อไปนี้ ในถ้อยคำที่ว่า “บิดเบือน” ของมาตรา 14 (1) ให้มีการกำหนดบทนิยามของคำว่า “บิดเบือน” ขึ้นมาเพื่อให้เกิดความชัดเจนว่า การแสดงความคิดเห็นหรือการแสดงออกนั้นมีลักษณะใดบ้างที่ถือว่าเป็นการบิดเบือนข้อมูลจากความเป็นจริงหรือข้อเท็จจริง เพราะความหมายของคำว่า “บิดเบือน” นั้น หมายความว่า การกระทำที่ทำให้เกิดความผิดเพี้ยนไปจากข้อเท็จจริงหรือเป็นการกระทำที่ทำให้ข้อเท็จจริงมีความหมายต่างไปจากเดิม หากนำความหมายที่กล่าวมาไปใช้เป็นบทนิยามของคำว่า “บิดเบือน” แล้วจะทำให้บุคคลที่เข้ามาศึกษามีความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น ซึ่งหากไม่มีการกำหนดบทนิยามจะทำให้บุคคลที่เข้ามาศึกษาไม่ทราบถึงว่าขอบเขตของการแสดงออกนั้นกระทำได้มากน้อยเพียงใด ในส่วนของมาตรา 14 (2) นั้น ควรตัดเนื้อหาที่ว่า “ก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน” ออก เนื่องจากเป็นเรื่องยากที่จะพิสูจน์ถึงระดับความตื่นตระหนกของแต่ละบุคคล สืบเนื่องจากมีความตื่นตระหนกของบุคคลที่แตกต่างกัน

ประการที่สองควรมีการกำหนดประเภทของบุคคลสาธารณะ รวมถึงบทนิยามของคำว่า “บุคคลสาธารณะ” ไว้ในบทบัญญัติกฎหมายอย่างชัดเจนเพียงพอ สืบเนื่องจากบุคคลสาธารณะนั้น ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอว่าขนาดไหนถึงเรียกได้ว่าเป็นบุคคลสาธารณะ เพราะยังมีการเป็นบุคคลสาธารณะโดยความบังเอิญที่

เกิดจากการเสนอข่าวโดยสื่อต่าง ๆ ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาในอนาคต หากไม่มีการกำหนดบทนิยามการเป็นบุคคลสาธารณะไว้เป็นลักษณะที่ชัดเจนเพียงพอต่อความเข้าใจ

โดยผู้ศึกษามีความเห็นว่ ความหมายของ “บุคคลสาธารณะ” หมายถึง “บุคคลใดที่มีการแสดงออกอย่างชัดเจนว่าเป็นบุคคลสาธารณะ ไม่ว่าจะด้วยจุดประสงค์หรือหน้าที่ในความรับผิดชอบต่อสาธารณะ อาจเป็นในทางกฎหมายหรือทางพฤตินัยก็ได้”

ประการที่สามควรมีการกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดประเภทและลักษณะของการกระทำความผิด รวมไปถึงบทลงโทษเกี่ยวกับกรณีดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อให้มีความชัดเจนและครอบคลุมเนื้อหาของการกระทำความผิดทางสื่อออนไลน์ เนื่องจากช่องทางและผลกระทบของการกระทำหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์นั้นมีความแตกต่างจากการหมิ่นประมาททั่วไป

ประการสุดท้ายจากกรณีปัญหาเกี่ยวกับการหมิ่นประมาททางแฟงนั้น ยังไม่มีกฎหมายที่ครอบคลุมถึงเนื้อหาของการหมิ่นประมาทผู้เสียชีวิต ข้อต่อสู้ในคดีหมิ่นประมาท ซึ่งจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การดำเนินคดีหมิ่นประมาทผู้เสียชีวิตได้อย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพควบคู่ไปกับการพัฒนาของเทคโนโลยีในปัจจุบัน ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มเติมคำที่เกี่ยวกับผู้ที่ได้รับความเสียหายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 จากเดิมคำว่า “บุคคลอื่น” เป็น “บุคคลอื่นหรือผู้ที่เสียชีวิต” เพื่อจะได้ครอบคลุมไปถึงกรณีดังกล่าว

อีกทั้งควรมีการกำหนดเป็นระเบียบหรือข้อบังคับเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้แก่ศาลว่า “โจทก์มีสิทธิที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเท่านั้น เว้นแต่จะได้มีการส่งคำร้องขอให้เพิกถอนต่อผู้ที่ได้เผยแพร่สื่อที่มีการหมิ่นประมาทนั้น” เพื่อให้เป็นการระบุถึงหลักเกณฑ์ในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนในจำนวนที่สูงมากกว่า จึงต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติอย่างเท่าเทียมกัน และจะได้เกิดความยุติธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย

เอกสารอ้างอิง

ณัฐกร วิทิตานนท์. **หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

บรรเจิด สิงคะเนติ. **หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ความเป็นมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552.

สุมาลี วงษ์วิจิต. **กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่งและลาภมิควรได้**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2561.

หยุด แสงอุทัย. **กฎหมายอาญา ภาค 2-3**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

วรารักษ์ วนาพิทักษ์. **มาตรการการจัดการเผยแพร่เนื้อหาที่ไม่เหมาะสมบนอินเทอร์เน็ตของประเทศไทย**.

วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

สายสุดา นิงสานนท์. **ความรับผิดชอบเด็ดขาดในกฎหมายลักษณะละเมิด**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.